

TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA „LIETUVIŲ KALBA LIETUVOJE IR PASAULYJE“, SKIRTA LIETUVIŲ KALBOS KATEDROS 80-IUI PAMINĖTI

2020 m. lapkričio 12–13 d. Vilniaus universiteto Filologijos fakultete suorganizuoti Lietuvių kalbos katedros 80-ajam jubiliejui paminėti skirti nuotoliniai renginiai: Vilniaus universiteto bibliotekos Baltojoje salėje buvo atidaryta paroda „Lietuvių kalbos katedrai – 80“ (prof. dr. Rimvydas Petrauskas, prof. dr. Inesa Šeškauskienė, Irena Krivienė), vyko mokslinis seminaras „Sinchroniniai ir diachroniniai lietuvių kalbos tyrimai“, kuriame dalyvavo buvę Lietuvių kalbos katedros dėstytojai, pristatyta doc. dr. Aldono Pupkio knyga „Prie lietuvių fonologijos mokyklos ištakų. Iš Alekso Girdenio laiškų“, parodytas dokumentinis filmas apie Lietuvių kalbos katedros istoriją „Gimtosios kalbos apkabinti“ (rež. Vytautas Kardelis), kitą dieną vyko tarptautinė konferencija „Lietuvių kalba Lietuvoje ir pasaulyje“ (*Lithuanian Language in Lithuania and in the World*).

Lapkričio 13 d. vykusios konferencijos „Lietuvių kalba Lietuvoje ir pasaulyje“ tikslas buvo suburti sinchroninius ir diachroninius lietuvių kalbos tyrimus vykdančių ir lietuvių kalbą dėstančių ir populiarinančių Lietuvos ir užsienio patyrusių bei jaunųjų lingvistų bendruomenę akademiniam dialogui.

Konferencijos moksliniam komitetui, sudarytam iš 9 Lietuvos ir užsienio institucijoms atstovaujančių narių, vadovavo ir plenariniame posėdžiui pirmininkavo doc. dr. Vilma Zubaitienė (VU). 11 narių organizaciniam komitetui vadovavo ir baigiamajam posėdžiui pirmininkavo doc. dr. Gintarė Judžentytė-Šinkūnienė (VU).

Konferenciją finansavo Lietuvos mokslo taryba, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Vilniaus universiteto Filologijos fakultetas. Konferencijos pranešimų pagrindu parengtų straipsnių rinkinį rėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija.

Vienos dienos renginyje dalyvavo apie 100 klausytojų iš įvairių pasaulio šalių, iš viso buvo pristatyti 34 pranešimai.

Konferenciją atidarė Filologijos fakulteto dekanė prof. dr. Inesa Šeškauskienė, sveikinimo žodžius tarė Lietuvių kalbos instituto direktorė dr. Albina Auksoriūtė ir Taikomosios kalbotyros instituto direktorė prof. dr. Meilutė Ramonienė.

Plenariniuose renginio posėdžiuose buvo siekta aptarti užsienio mokslo institucijose atliekamus lituanistikos ir baltistikos tyrimus. Pēteris Vanagas

(Stokholmo universitetas, Latvijos universitetas) kalbėjo apie Baltų kalbų katedros atsiradimą Stokholmo universitete, pirmuosius dėstytojus, jų mokslinę veiklą, aptarė baltistikos tyrimų plėtros galimybes Švedijoje. Christianė Schiller (Berlyno Humboldtų universitetas) savo pranešimą pradėjo nuo XIX a., siedama jį su lituanistikos tradicijos Humboldtų universitete pradžia. Ji atkreipė dėmesį, kad 2015 m. buvo išleistas Wolfgango Hocko ir kt. parengtas senosios lietuvių kalbos etimologijos žodynas (*Alllitauisches etymologisches Wörterbuch*), džiaugėsi jau beveik 10 metų rengiamais intensyviais lietuvių kalbos kursais ir lituanistinės tematikos vasaros mokyklomis. Jolanta Gelumbeckaitė (Frankfurto prie Maino universitetas) kalbėjo apie baltistikos studijų bakalauro programą ir aktyvų bendradarbiavimą su Vilniaus, Pizos, Prahos, Stokholmo ir Talino universitetais. Pranešime didžiausias dėmesys buvo skirtas referenciniam senosios lietuvių kalbos korpusui SLIEKKAS ir Kristijono Donelaičio kūrinių bei jų leidimų tekstynui: pristatyta jo sandara, leksikonas ir paieškos galimybės pagal gramatinius rodiklius, žodžio formas ir jo vartoseną artimiausioje aplinkoje, su LKŽ^e susietas žodžio reikšmes.

Toliau mokslinės diskusijos vyko 4-iose sekcijose: dialektologijos sekcijai vadovavo prof. habil. dr. Danguolė Mikulėnienė (LKI) ir prof. dr. Vytautas Kardelis (VU); fonologijos – dr. Jurgita Jaroslavienė (LKI), gramatikos ir leksikos – dr. Erika Jasionytė-Mi-

kučionienė (VU) ir doc. dr. Antanas Smetona (VU), lituanistikos – Audrys Antanaitis (VLKK), kalbos istorijos – prof. dr. Bronius Maskaliūnas (ŠU) ir prof. dr. Dalia Pakalniškienė (KU).

Daiva Aliūkaitė (VU Kauno fakultetas) tyrė tarmiškumo tvarumą Lietuvos regionuose iš *emic* perspektyvos. Danguolė Mikulėnienė (LKI) diskutavo dėl tradicinių lietuvių kalbos tarmių diferentiškumo. Monika Triušytė (VU Kauno fakultetas) aptarė naujojo vietinio kalbinio kodo sampratą ir vertę, remdamasi paribio žemaičių atveju. Jūratė Lubienė ir Dalia Pakalniškienė (KU) nagrinėjo metaforinius šiaurės žemaičių patarmės somatonimus ir jų semantinę motyvaciją. Christa Schneider (Berno universitetas) parodė arealinį dabartinių lietuvių kalbos tarmių pasiskirstymą, o Vytautas Kardelis (VU) – Zalcburgo dialektometrijos metodologiją ir jos pritaikymą kuriant Lietuvių kalbos atlasą.

Aleksejus Andronovas (Sankt Peterburgo valstybinis universitetas) kėlė klausimą, ar lietuvių kalbos priegaidės yra skiemens, ar žodžio požymiai. Jurgita Jaroslavienė (LKI) ir Jolita Urbanavičienė (LKI) pristatė bendro tyrimo su Latvijos universiteto Latvių kalbos instituto mokslininkais (Juris Grigorjevs, Inese Indričāne) rezultatus – jos kalbėjo apie lyginamųjų instrumentinių garsų tyrimų naudą, teorijų ir metodų inovacijas bei perspektyvas. Silvia Piccini (Skaitmeninės lingvis-

tikos institutas „A. Zampolli“ – CNR) aptarė sąsajas tarp Ferdinando de Saussure'o „Cours de lituanien“ ir Charles'io Bally graikų kalbos akcentologijai skirto vadovėlio „Manuel d'accentuation grecque“. Evaldas Švageris (VU) pristatė naujesnius eksperimentinius baltų kalbų priegaidžių tyrimų metodologinius aspektus.

Erika Jasionytė-Mikučionienė (VU) analizavo adverbialinius sakinius dabartinėje sakininėje lietuvių kalboje. Gintarė Judžentytė-Šinkūnienė (VU) aptarė egzoforiškai vartojimų rodomųjų įvardžių tyrimų tradicijas Lietuvoje ir užsienyje, pateikė jos naujausius tyrimus reprezentuojančių pavyzdžių. Andra Kalnača (Latvijos universitetas) lygino tam tikrus latvių ir lietuvių kalbų veiksmožodžio veiksmo kategorijos aspektus.

Regina Kvašytė (ŠU) pateikė bendro tyrimo, atlikto kartu su Džiuljeta Maskuliūniene (ŠU) ir Kazimieru Župerka (ŠU), rezultatus. Ji kalbėjo apie žodžio *kaimietis* konotaciją, aiškino, kaip ji kinta. Antanas Smetona (VU) savo pranešimą skyrė žodžio darybos ir jos ribų nustatymo problemoms aptarti. Marius Smetona (VU) kalbėjo apie požiūrį į oratorių ir naujausias viešojo kalbėjimo tendencijas. Jolanta Vaskeliene (ŠU) pristatė kartu su Greta Girdvilyte (ŠU) atliktą tyrimą, skirtą daiktavardžio *saulė* darybos lizdui.

Audrys Antanaitis (VLKK) aptarė šiandieninę mokslo ir studijų politi-

ką bei vertinimo ir skatinimo sistemą, orientuotą į tarptautiškumą, taip pat galimybes pristatyti tyrimus lietuvių kalba Lietuvos visuomenei. Laimutė Balodė (Helsinkio universitetas) parodė senas baltistikos tradicijas Helsinkio universitete, o Aurelija Kaškelevičienė (Helsinkio universitetas) atskleidė lietuvių kalbos ir kultūros studijų galimybes dabartiniame Helsinkio universitete. Nijolė Birgelienė (Varšuvos universitetas) ir Joanna Tabor (Varšuvos universitetas) džiaugėsi, kad šiemet Varšuvos Baltistikos centrui sukanka 30 metų. Jos pristatė mokslinę ir didaktinę veiklą: organizuotas konferencijas ir kitus renginius, periodinius leidinius, studijų struktūrą ir programą. Anastasija Kostiučenko (Greifsvaldo universitetas) aptarė Greifsvaldo universiteto Baltistikos instituto veiklą, didžiausią dėmesį skirdama moksliniams tyrimams ir projektams. Ji paminėjo, kad 2020 m. buvo išleista straipsnių rinktinė „The Social Status of Languages in Finland and Lithuania. A Plurimethodological Empirical Survey on Language Climate Change“.

Remdamasis archyviniais dokumentais, Diego Ardoino (Berno universitetas, Vilniaus universitetas) patikslino, kaip iš tiesų – žemaitiškai ar lietuviškai – kalbėjo kardinolas Giuseppè Gasparas Mezzofantė (1774–1849). Jurgita Venckienė (LKI) tyrė XIX a. pab. požiūrį į ortografiją iš asmens ir leidinio perspektyvos. Pawełas Brudzyński (Varšuvos universitetas) nagrinėjo

pasyvines formas S. B. Chylinškio ir E. Glücko biblijose. Bronius Maskuliūnas (ŠU) nagrinėjo Povilo Višinskio publicistinių raštų kalbos ypatybes. Lina Pestal (Vienos universitetas) diskutavo, kaip formuojamas lietuvių ir lietuvių kalbos įvaizdis Augusto Schleicherio laiškuose Francui Miklošičiui. Dalios Pakalniškienės (KU) pranešimas skirtas senosios lietuvių raštijos veiksmožodžių darybai: intarpiniams ir *sta-* kamieno deverbatyvams. Agnė Lissauskaitė (VU) tyrė konstrukcijas su veiksmožodžiu *eiti* XVI a. raštuose pagal freimų semantikos ir konstrukcijų gramatikos metodologiją.

Baigiamąjį posėdį pradėjo Edmundas Trumpa (Latvijos universitetas), didžiausią dėmesį kreipdamas į lietuvių kalbos dėstymo problemas. Be to, jis džiaugėsi studentų gaunamomis K. Būgos premijomis ir stažuočių galimybėmis, gausiais Lietuvos mokslininkų vizitais, vertimo dirbtuvėmis. Jovita Nevulytė-Grėbliūnienė (Poznanės

universitetas) aiškinosi Lenkijos lietuvių tautinės mažumos požiūrį į bendrinę lietuvių kalbą ir jos vartojimą bei tame regione vartojamą šnektą. Vilma Zubaitienė (VU) aptarė lituanistikos perspektyvas nagrinėdama tris gramatikas ir jose keliamus klausimus: Daniliaus Kleino lotyniškai parašytą pirmąją lietuvių kalbos gramatiką (1653), Simono Daukanto pirmąjį lotynų kalbos vadovėlį lietuvių kalba (1837) ir Mykolo Miežinio lietuvišką gramatiką, kurios recenziją 1890 m. paskelbė Jonas Jablonskis taip pradėdamas bendrinės kalbos norminimo darbus.

Tarptautinės mokslinės konferencijos „Lietuvių kalba Lietuvoje ir pasaulyje“ (*Lithuanian Language in Lithuania and in the World*) tezės parengtos elektroniniu formatu¹.

Gintarė JUDŽENTYTĖ-ŠINKŪNIENĖ
[gintare.judzentyte@flf.vu.lt]
Vilma ZUBAITIENĖ
[vilma.zubaitiene@flf.vu.lt]

¹ Tezės galima parsisiųsti iš čia: <http://www.kalboskatedrosjubiliejus.flf.vu.lt/tezes/>.